

Seksueel misbruik

Praat erover!

Seksueel misbruik is een lastig onderwerp. Toch is het belangrijk dat kerken dit onderwerp bespreekbaar maken in preken, op catechisatie en Bijbelstudie. Voorlichting aan kerkenraden en andere kerkelijke functionarissen is een must. Kerken dienen zich onverkort uit te spreken: in Christus' gemeente is geen plaats voor misbruik, in welke vorm dan ook.

Natuurlijk leef je in de kerk het liefst vanuit de overtuiging dat het in jouw gemeente niet voorkomt. Maar dat is niet meer dan een wens en zeker geen garantie, de cijfers spreken het tegen!

Gemeenten die geen preventief beleid voeren lopen een aantal risico's:

- kerkelijke functionarissen zijn niet op de hoogte van gedragsregels en bewaken de veiligheid niet of onvoldoende;
- slachtoffers van misbruik weten niet waar ze met hun verhaal terecht kunnen, als zij niet geïnformeerd worden over het Meldpunt Misbruik;
- daders worden niet gestopt, wat niet alleen schadelijk is voor slachtoffers, maar uiteindelijk ook voor de dader zelf;
- de kerkenraad kan verantwoordelijk worden gehouden voor het misbruik dat in de gemeente plaats vindt, omdat hij geen maatregelen heeft genomen.

Hoe lastig het onderwerp seksueel misbruik ook is, er niet over praten is geen optie. Het Meldpunt helpt u graag bij het bespreekbaar maken van het onderwerp!

Interne Vertrouwenspersoon

De Interne Vertrouwens Persoon (IVP) kan een belangrijke rol innemen in de kerkelijke gemeente, naast het pastoraat. De IVP levert een bijdrage als vertrouwenspersoon, geeft aandacht aan signalen en maakt bepaalde problematiek bespreekbaar. Als er binnen de christelijke gemeente behoefte is aan een vertrouwelijk gesprek, fungeert de IVP als eerste aanspreekpunt. Scholing is een belangrijk instrument voor vertrouwenspersonen om optimaal te kunnen functioneren. Dit komt zowel de gemeente(s) als de vertrouwenspersoon zelf ten goede. Bijlage 1 verschaft informatie over de cursus die wordt geboden aan Interne Vertrouwenspersonen.

Als interne vertrouwenspersoon (IVP) heb je tweeërlei taken: Je bent het eerste aanspreekpunt van mensen die misbruik willen melden, hun verhaal kwijt willen of signalen bespreekbaar willen maken. Daarnaast is het de taak van de IVP om activiteiten te stimuleren en te ontwikkelen op het gebied van preventie van seksueel misbruik.

Routekaart

Als mensen contact zoeken met de vertrouwenspersoon om over het onderwerp seksueel misbruik te spreken, is een luisterend oor essentieel. Maar het is minstens zo belangrijk dat je weet wat je kunt / moet doen. Voor slachtoffers is de situatie vaak erg verwarrend. Het is van belang de feiten goed helder te krijgen zodat je ook weet welke vervolgstappen je kunt zetten. Het Meldpunt heeft daarvoor een routekaart ontworpen. Deze routekaart fungeert als een navigatiedocument en wijst je de weg in het ingewikkelde systeem van seksueel misbruik in kerkelijke relaties. Uiteraard adviseert de

vertrouwenspersoon van het Meldpunt je graag bij de te nemen stappen.

Voor de kerkenraden van de HHK is het protocol voor gemeenten die geconfronteerd worden met seksueel misbruik beschikbaar.

Veilig Jeugdwerk

Met het Stappenplan Veilig Jeugdwerk kan je in de kerk werken aan verbetering van de veiligheid voor kinderen en jongeren. Het gaat om 11 stappen die stuk voor stuk helpen om te voorkomen dat er iets verkeerd gaat in de gemeente. Om dit Stappenplan in de gemeente in te voeren is het raadzaam een commissie te vormen die bestaat uit verschillende functionarissen, b.v. een vertrouwenspersoon, een jeugdleider, jeugdouderling of een betrokken ouder. Zie bijlage 2 voor het Stappenplan Veilig Jeugdwerk.

Communicatieplan

Naast het stappenplan Veilig Jeugdwerk kan je gebruik maken van Communicatieplan. Dit communicatieplan kan je gebruiken om met preventie activiteiten aan de slag te gaan. Met dit werkdocument kan je je functie van IVP meer handen en voeten geven. Want, alleen als iedereen zich verantwoordelijk weet voor de veiligheid in de kerk, kan veiligheid toenemen.

Bijlage 1

Cursus en handreiking Intern Vertrouwenspersoon

De cursus heeft vier onderdelen. De onderdelen duren elk één dagdeel van ongeveer twee uur.

Onderdeel I

Aan het werk als interne vertrouwenspersoon. Van een vertrouwenspersoon wordt veel verwacht. Teveel misschien? Het is goed om je af te vragen wat jij nodig hebt in je functie van vertrouwenspersoon.

De volgende onderwerpen komen aan de orde:

- Faciliteiten, zoals tijd, gespreksruimte, budget, archivering vertrouwelijk materiaal.
- De positie van de vertrouwenspersoon in de gemeentelijke structuur: onafhankelijk, maar aan wie koppel je terug? Vrijheid om regie te nemen zonder toestemming. Samenwerking.
- Het netwerk van IVPs, intervisie, casusoverleg, trainingen en cursussen.
- Kennis en vaardigheden zoals actief luisteren, gespreksvaardig, vertrouwen krijgen, empathie, structureren en time-management.
- Grenzen en mogelijkheden aan wat je wilt bereiken. Eigen grenzen kennen en daar gedrag aan geven.
- Duidelijke hulpvraag? Feiten, ervaringen en gedachten ordenen, wat zijn de verwachtingen en hoe reëel zijn zij?
- Doorverwijzen is informatie verzamelen over de sociale kaart, kennis van met Meldpunt, advies inwinnen van collega IVP, kerkenraad of dominee. Goede nazorg.
- Organiseren van een extern adviseur of supervisor.

Na het volgen van onderdeel I heb je duidelijk:

- Wat je nodig hebt als IVP (kennis, vaardigheden, facilitaire zaken) - Of je functie overeenkomt met de wensen van de kerkenraad.
- Waar je terecht kunt met vragen, onduidelijkheden, kennishiaten etc.

Onderdeel II

Theorie 1: kennis achter de feiten.

Seksueel misbruik en huiselijk geweld zijn helaas bekende termen geworden. De cijfers liegen er niet om.

Maar, wat is het nu eigenlijk, waardoor kan zo'n situatie ontstaan en wat is het systeem achter misbruik? In onderdeel II verdiepen we ons met name in seksueel misbruik in kerkelijke relaties.

De volgende onderwerpen komen aan de orde:

- Wat is (seksueel) geweld, een definitie.
- Hoe kon het gebeuren?
- Afweermechanismen.
- Daderprofiel.
- Erkenning enverzoening?
- Wat gebeurt er als het bekend wordt? De routekaart kan je helpen!
- Preventie.
- De positie van de omgeving (kerkelijke gemeente o.a.).

In onderdeel II wordt de positie van het Meldpunt Seksueel Misbruik in Kerkelijke Relaties belicht.

- Advies bij een specifiek probleem
- Sociale kaart advies
- Inschakelen van Het Meldpunt bij seksueel misbruik of machtsmisbruik in pastorale relaties.

Na het volgen van onderdeel II heb je duidelijk:

- De theorie wat betreft het onderwerp seksueel misbruik in kerkelijke relaties
- De signalen van seksueel misbruik bij minderjarigen
- De positie van het Meldpunt seksueel misbruik in kerkelijke relaties

Onderdeel III

Theorie 2: Communicatie

De IVP wordt aangesteld met een duidelijke taakinhoud en instructie. Naast het verlenen van opvang aan en eventueel begeleiding van klagers van seksueel misbruik in kerkelijke relaties heeft preventie haar / zijn aandacht. De IVP stimuleert en ontwikkelt, in overleg met de kerkenraad, initiatieven die gericht zijn op preventie van het plegen of ondergaan van seksueel misbruik binnen de gemeente.

In onderdeel III geven we aandacht aan communicatie.

Je communiceert altijd, niet alleen door woorden, maar ook door je houding, je manier van kijken, je manier van luisteren. Hoe luister je bijvoorbeeld:

- Heb je een actieve luisterhouding?
- Is er oprechte aandacht voor de ander?
- Hoe laat je zien dat het gesprek je raakt?

Als je je daar bewust van bent en deze kennis gebruikt, kan je boodschap beter overkomen.

In onderdeel III komt ook het onderwerp preventie aan bod. De kerk hoort een veilige plaats te zijn en gelukkig ervaren veel mensen die veiligheid ook. Veiligheid in de kerk is echter niet altijd vanzelfsprekend. Ook in onze kerken komt seksueel misbruik voor.

Jij hebt een aanstelling van je kerkenraad gekregen of je werkt in classicaal verband als Interne Vertrouwenspersoon (IVP-er) bij één van de aan het Meldpunt Misbruik verbonden kerken. En jij als IVP-er kan een belangrijke rol spelen als het gaat om veiligheid in de kerk. Uiteraard in samenwerking met de kerkenraad, jeugdleiders, catecheten en andere kerkelijke functionarissen.

Veiligheid en openheid in de gemeente ontstaan door veilig en open te zijn. Dat lijkt een open deur, maar in de praktijk blijkt het best lastig om over een kwetsbaar onderwerp als seksueel misbruik in kerkelijke relaties door te praten. Daarvoor zal jij als IVP-er op verschillende terreinen en met diverse doelgroepen het gesprek aan kunnen gaan. Maar, waar begin je dan? Hoe organiseer je op een goede manier blijvende aandacht voor (preventie van) seksueel misbruik in de kerk?

Na het volgen van onderdeel III ben je in staat:

- de kennis over communicatie te gebruiken bij je gesprekken als IVP
- een presentatie te geven, met gebruikmaking van beschikbare PowerPoint, over het werk van IVP en het belang daarvan, aan een kerkenraad en andere belanghebbenden
- draagvlak te creëren voor preventieactiviteiten
- preventieactiviteiten te ontplooiën

Onderdeel IV

Oefening baart kunst.

In dit onderdeel gaan we met elkaar oefenen door middel van rollenspelen. We maken daarbij video opnames om leermomenten te creëren. Door middel van intervisie spiegelen we ons eigen functioneren.

De volgende onderwerpen komen aan de orde:

- Casusbespreking in tweetallen. (Twee casussen zelf meenemen, één casus grensoverschrijdend gedrag, één casus huiselijk geweld.)
- Oefenen door middel van rollenspel: vaardigheden, attitude, emoties.
- Oefenen van luister- en communicatievaardigheden.
- Instructies voor intervisie.
- Aandachtspunten voor helpend contact: authentiek en betrouwbaar.
- onderwerpen die de cursist aandraagt en waarover hij/zij iets wil leren.

Na het volgen van onderdeel IV heb je geoefend met:

- Praktijksituaties d.m.v. casuïstiek en rollenspellen
- Gespreksvaardigheden
- Intervisie

Praktische informatie

Voor wie: De cursus is bedoeld voor Interne Vertrouwens Personen die door de kerkenraad zijn aangesteld.

Waar: Op diverse locaties in het land.

Wanneer: In overleg, op aanvraag van de kerken, minimaal 6 deelnemers.

Aanmelden: Via info@meldpuntmisbruik.nl of telefonisch tel: 0620054452

Kosten: € 300,= per persoon.

Bijlage 2

Stappenplan Veilig Jeugdwerk

STAPPENPLAN: HOUD HET JEUGDWERK VEILIG

Stappen die de kerkenraad kan nemen of initiëren voor Veilig Jeugdwerk:

- STAP 1: Zet het onderwerp op de agenda**
 - Zet het onderwerp Veilig Jeugdwerk op de agenda van de kerkenraad.
 - Bespreek het onderwerp met anderen, bijvoorbeeld vraag een naburige gemeente of andere vereniging naar hun beleid, zoek uit wie contactpersoon is van de GGD, bel eens met het AMK, noteer het nummer van de zadenpollitie.
- STAP 2: Stel omgangsregels vast**
 - Stel omgangsregels vast. Doe dit samen met gemeentelieden/verenigingsleden, ook jongeren en kinderen.
 - Maak de omgangsregels vervolgens ook bekend, bijvoorbeeld door middel van posters, berichten, afbeeldingen, maandthema en Bijbelverhalen.
- STAP 3: Voer een gedragscode in**
 - Voer een gedragscode in voor medewerkers en vrijwilligers die in het plaatselijke jeugdwerk actief zijn. Gebruik hiervoor de voorbeeldgedragscode. Neem de gedragscode op bij de arbeids- en/of vrijwilligersovereenkomst.
- STAP 4: Maak een risicoanalyse**
 - Maak een risicoanalyse. Dit kan d.m.v. individuele vragenlijsten, het bevragen van groepen en het registreren en analyseren van incidenten.
 - Analyseer de uitkomsten van de onderzoeken eerst als kerkenraad/bestuur zelf. Bespreek ze vervolgens met alle betrokkenen: medewerkers, ouders, minderjarigen, gemeente/vereniging. Betrek hen in het bepalen van de prioriteiten voor vervolgacties.
- STAP 5: Stel een vertrouwenspersoon aan**
 - Stel een vertrouwenspersoon aan.
 - Maak praten makkelijker door middel van een praatpaal of briefvenbus.
 - Bespreek het onderwerp 'seksueel gedrag' met kinderen en jongeren op een bij de leeftijd passende manier. Dit kan eventueel in een bredere context van gepast en ongepast gedrag.
- STAP 6: Voer een zorgvuldig aanstellingsbeleid**
 - Kies je vrijwilliger zorgvuldig, zet niet zomaar iedereen in. Vraag aan de potentiële vrijwilliger waarom hij/zij met kinderen/jongeren wil werken en of hij/zij ervaring heeft.
 - Vraag een nieuwe vrijwilliger om een Verklaring Omtrent Gedrag.

7

STAP 7: Maak melden mogelijk

- Bij het Meldpunt Misbruik is een protocol beschikbaar voor kerken die geconfronteerd worden met situaties van seksueel misbruik.
- Het Meldpunt Misbruik heeft voor Interne Vertrouwenspersonen een Routekaart ontwikkeld.

Maak de naam van de vertrouwenspersoon bekend of van een andere persoon bij wie men vermoedens of kennis van seksueel misbruik kan melden. Vermeld daarbij ook de contactgegevens van het Meldpunt Misbruik.

STAP 8: Informeer de vrijwilligers

Verzorg een informatieavond over seksueel misbruik: de systemen, gevolgen en de noodzaak van preventie. Er is een PowerPoint presentatie beschikbaar op: www.meldpuntmisbruik.nl/veiligjeugdwerk.

STAP 9: Veilige omgeving creëren [en behouden]

In stap 4 zijn de prioriteiten voor het veilig jeugdwerk bepaald. Formuleer na deze prioriteitstelling de verbeteracties en doelen zo concreet en meetbaar mogelijk.

- Bepaal per doel hoeveel tijd en geld er nodig is en maak een plan van aanpak. Betrek waar mogelijk de omgeving bij de uitwerking en wijs één verantwoordelijke aan die de voortgang bewaakt.
- Herhaal de risicoanalyse uit stap 4 regelmatig. De situatie kan namelijk door allerlei factoren veranderen (zowel ten goede als ten siechte). De eerste risicoanalyse is de nulmeting. Na een paar jaar kan een nieuwe risicoanalyse gedaan worden om te kijken of er vooruitgang is geboekt en of er nieuwe inspanningen nodig zijn. Maak bij de evaluatie weer gebruik van de input van de gemeente/vereniging.
- Laat het onderwerp Veilig Jeugdwerk regelmatig terugkomen in de (kerken-raads-) vergaderingen, in het jaarverslag, in het kerk-/verenigingsblad, op de website, via flyers of posters, tijdens clubs, etc. etc.

STAP 10: Maak gebruik van de klachtenregeling

Haak aan bij de gezamenlijke klachtenregeling van de CGK, GKV en NGK. Deze klachtenregeling is te downloaden op: www.meldpuntmisbruik.nl/veiligjeugdwerk.

STAP 11: Informeer alle betrokkenen over het ontwikkelde preventiebeleid

- Betrek zoveel als mogelijk de gemeente/vereniging bij de besluitvorming rondom de voorgaande stappen. Betrek de ambtsdragers, medewerkers en vrijwilligers. Maar betrek ook andere leden waaronder kinderen, jongeren en ouders.
- Licht de gemeente/vereniging voor over het totaalpakket, wanneer het beleid staat.

8